

Búkū Īrī Rī
Ngá Lāngárá Ünizú
Kēlīkó Tí Sī

Keliko Primer Book Two

Búkū Ímbápi ē drī koópi rī

Teacher's Guide

1st Edition

SIL

Búkū nōri 'bá Kēlīkó tị sī'bá rī pi sīkí nī, kōpivé rú 'dī: Nāfātálī H. Gálē, Ězēkíyā Dādá Ělísā Ā. Kósīmāsi, Sámsōn D. Mūkā, Mósēs T. Pítā sī. SIL sē kōpi ní úmī búkū rī sīzú rī nī.

This book was written by the Keliko Language Committee members: Mr. Naphtali H. Gale, Mr. Ezekiah Dada, Mr. Elisa A. Cosmas, Mr. Samson D. Muka, and Mr. Moses T. Peter, with technical assistance from SIL.

This Teacher's Guide accompanies Keliko Primer 2, First Edition, 2015. The purpose of Primer 2 is to continue where Primer 1 left off, teaching the recognition of speech sounds, and letters that represent them, with lessons designed to teach reading and writing fluency. This primer focuses more on digraphs (two letters written together with one sound) and rising and falling tones on vowels. The stories are also longer than in primer 1.

Comments, suggestions or corrections may be sent to this address:
Keliko Literacy Programme
c/o SIL, PO Box 64, Juba, South Sudan
email: keliko_project@sil.org

© 2015, SIL & Keliko Language Committee

1 st Edition	August 2015
Trial Edition Revised	2006
Trial Edition	2000

Publisher: SIL
Place of Publication: Juba, South Sudan

Tā Ámázú (Table of Contents)

Introduction to the Teacher's Guide (Búkū ímbápi ē dr̄i koópi r̄i vé tā ã ūlūngárá)	4
Instructions for Different Kinds of Lessons (Léti ímbátá ãndí ãndí r̄i pi ímbázú r̄i)	5
How to teach vowel and consonant lessons (Ímbátá ú'dúkó 'i seépi sese, ãzini ú'dúkó ëlíñá r̄i vé ímbángárá).....	5
How to teach revision lessons (Ímbátá ęnditā vé r̄i ē ímbángárá).....	13
Scheme of Work to Complete One Primer Lesson.....	15
Vowel and consonant lesson (Ímbátá ú'dúkó 'i seépi sese, ãzini ú'dúkó ëlíñá r̄i vé r̄i) 15	15
Revision lesson (Ímbátá ęnditā vé r̄i)	16
Instructions for Each Lesson (Léti ímbátá ãlu ãlu ímbázú r̄i)	17
Ímbátá 32 r̄i: pá (p).....	18
Ímbátá 33 r̄i: nyányáku (ny).....	19
Ímbátá 34 r̄i: dã (d).....	20
Ímbátá 35 r̄i (Ęnditā).....	21
Ímbátá 36 r̄i: fū (f)	22
Ímbátá 37 r̄i: qfū (q), óngú (ó), owanyfí (õ)	23
Ímbátá 38 r̄i: wändé (w)	24
Ímbátá 39 r̄i: yéré (y)	25
Ímbátá 40 r̄i (Ęnditā).....	26
Ímbátá 41 r̄i: ze (z)	27
Ímbátá 42 r̄i: ímbá (mb).....	28
Ímbátá 43 r̄i: jó (j).....	29
Ímbátá 44 r̄i: yíí (íí), síí (íí), sií (íí)	30
Ímbátá 45 r̄i (Ęnditā).....	31
Ímbátá 46 r̄i: ūndógó (nd).....	32
Ímbátá 47 r̄i: ngūú (üú), tuú (üú)	33
Ímbátá 48 r̄i: úyáñá (η)	34
Ímbátá 49 r̄i: (mv).....	35
Ímbátá 50 r̄i (Ęnditā).....	36
Ímbátá 51 r̄i: ndr̄íí (ndr)	37
Ímbátá 52 r̄i: (ëé), (eé), (ê)	38
Ímbátá 53 r̄i: trútrúñá (tr).....	39
Ímbátá 54 r̄i: nje (nj)	40
Ímbátá 55 r̄i: gbándã (gb).....	41
Ímbátá 56 r̄i (Ęnditā).....	42
Ímbátá 57 r̄i: lőóm̄vú (õó), kôpi (ô)	43
Ímbátá 58 r̄i: 'yí ('y)	44
Ímbátá 59 r̄i: kpákí (kp)	45
Ímbátá 60 r̄i: mgbáyá (mgb).....	46
Ímbátá 61 r̄i: sôó (õó), coó (oó), fô (ô)	47
Ímbátá 62 r̄i (Ęnditā).....	48
Ímbátá 63 r̄i: 'wi ('w).....	49
Ímbátá 64 r̄i: hulúhulú (h).....	50
Ímbátá 65 r̄i (Ęnditā).....	51

Introduction to the Teacher's Guide (Búkū ímbápi ē drī koópi rī vé tā ã ūlūngárá)

This Teacher's Guide accompanies the Keliko Primer 2 student's book.

Overview of Primer lesson patterns and literacy methodology

The lessons of the primer cover the sounds of Keliko and teach reading and writing in a systematic way using the same methods as Primer 1. Each lesson in the primer introduces a new letter via keywords and a story. Keliko is a tonal language so when a vowel is taught, associated tone patterns, marked as a diacritic above the vowel, are also taught. The teaching pattern for all these lessons is the same with slight differences between a consonant and a vowel lesson. The teaching pattern for revision lessons is also similar except no new letter or keywords are taught. Some sections of a revision lesson differ from a normal lesson. Further instructions for these given in the following pages.

Every lesson encompasses reading, writing, listening and speaking and contains a number of different sections. Each section follows either a 'top down' or a 'bottom up' approach to teaching literacy. Bottom up approaches emphasise accuracy and correctness, and focus on parts of language e.g. letters, syllables and words. Top down approaches emphasise meaning, creativity and communication. They focus on whole texts, e.g. stories. Top down approaches are also referred to as 'whole language' approaches. Both approaches are important for developing good literacy skills.

It should be noted that some parts of a lesson (story writing and student experience writing) have no material in the student book. However, they are important for developing rounded literacy and language skills and should not be omitted by the teacher. Instructions for these sections are given in this guide.

Contents of this Guide

This guide starts by giving detailed but generalized teaching instructions for the different kinds of lessons, including the revision lessons.

After this, a suggested scheme of work is given for how to fit one lesson into the periods of the school time table.

After this, an outline of instructions is given for each lesson. This is to remind the teacher of the structure of the lesson and also to provide the teacher with specific information relevant only to that lesson. This specific information includes:

- revision sentences
- words that the students should already be able to read
- words for dictation

Instructions for Different Kinds of Lessons (Léti ímbátá ãndí ãndí rī pi ímbázú rī)

How to teach vowel and consonant lessons
(Ímbátá ú'dúkó 'i seépi sese, ãzini ú'dúkó ẽlínjá
rī vé ímbángará)

Revision sentences (Endítā)

Note, these are given only in the Teachers' Guide.

Objectives:

a) To practice reading sentences with known words.

1. Write the first sentence on the board.
2. Ask if someone would like to read it.
3. If the pupil reads it correctly, ask him or her a simple question about the sentence to check he or she has understood the meaning of the sentence.
4. If someone struggles to read it, ask if anyone else would like to try.
5. Ask a simple question about the sentence.
6. Then read it yourself, following the words on the board with a stick.
7. Now ask the whole class to read it together.
8. Repeat this with the other revision sentences.

Story (Ú'dogú'dogú)

Objectives:

- a) To show the pupils how to read a story fluently from left to right.
- b) To show that reading is meaningful.
- c) To help pupils have better language comprehension skills.
- d) To help pupils learn to read fluently.

On the first day, write the story clearly and neatly on the blackboard. Then follow the **step-by-step reading process**:

1. Read the story 2-4 times while the children listen.
2. Ask the questions about the story from the Teachers' Guide.
3. Everybody reads together 2-4 times.
4. Ask different individual pupils to read it with you.
5. Ask individual pupils to come and read a sentence while they point to the words on the blackboard. Praise the pupils for their efforts.
6. Everybody reads together again 2-4 times.

On the other day of the same lesson, read the story from the book using the steps above. Get pupils to point to where they are reading with their finger.

If the story is **too long** to write on the board then **both days** of reading the story the steps above should be followed **reading only from the book**. Get pupils to point to where they are reading with their finger. Since this primer is more advanced than primer 1, this will be true of most of the stories.

**If a pupil gets embarrassed or ashamed, ask the whole class to read together.

**Give the pupils a lot of encouragement and praise!

**If a pupil reads a word incorrectly but says a word that makes sense in that sentence, you don't need to correct them.

Teaching keyword(s), keyletter(s) and word building (Ímbángará tāfífí ú'dí rī pi vé rī ãzi ni tāfí ú'dí rī pi be)

Objectives:

- To learn to read the keywords.
- To introduce a new letter (key letter) via the keyword(s).
- To learn how to build and break words which only have known letters.

Keywords (Tāfífí ú'dí rī pi)

- Point to the picture in the book and ask the pupils to look at it too. Ask them what it is or what the person is doing. You want the answer to be the keyword. Talk about the picture with them.
- Then write the keyword on the board and say, “**This says ‘__’. What does this say?**”
- Write the word in a different place on the board and ask the pupils to read it. Do this 3-4 times.
- Make a word list to compare the keyword with the other old words given in the Teacher’s Guide. To do this, write the keyword and any of the old words on the board in any order and ask the pupils to read them. You can write the same word more than once.

For example, if **na** is the keyword:

na
ri
na
íjá
na
Kãákĩ
na

- Ask if anyone can come and point to a particular word. Ask them to read the word as they point to it. Do the same with other words.

6. Ask the pupils to read the whole list. Then point to different words in any order and ask the pupils to read them. This means they don't just memorise the whole list.
7. If it is a vowel lesson, clean the blackboard and repeat steps 1-6 with the other 2 keywords.

Boxes – (Sõndúkū)

Boxes in a vowel lesson (Learning the new vowel and tones)

Part 1

Some boxes have 2 things in them:

la
a

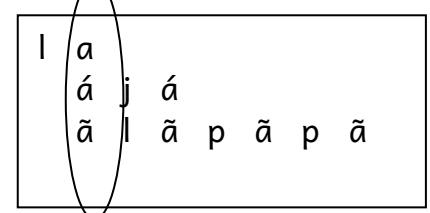
Some boxes have 3 things:

ceke
ce
e

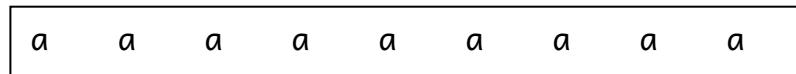
1. Write the **word** and tell the pupils what it says. Then ask, "What does it say?" The pupils say it.
2. Write the **syllable or letter** underneath and tell them, "This part of the word says "ce" (for example). Then ask, "What does it say?" The pupils say it.
3. If there is a third line, write the **letter** and tell them what it says. Then ask, "What does it say?" The pupils say it.
4. When you have written everything that is in the box, draw a box around it. Read the box together.
5. Repeat this with all 3 boxes so that you have drawn all the boxes like they are in the book.

Part 2

1. Write the 3 words underneath each other and ask the pupils to read each word as you go along. Line them up so that the 3 vowels you are teaching are underneath each other and point out the differences between them.
2. Circle the different vowels to show the difference.

Part 3

1. Ask the pupils to point to each letter in the first box in their book and say the sound of each letter together.
2. Do the same for the next 2 boxes.
3. Write the fourth box on the board and ask them to read it with you as you point to each letter.
4. Point to the letters with different tones in a random order and ask the pupils to say the sounds together.

Ask the pupils to read the whole page on the board and then in their books.

Boxes (Sõndúkū)

Boxes in a consonant lesson (learning the new consonant and building words)

Part 1

Some boxes have 2 things:

tü
t

Some boxes have 3 things:

külkülí
kü
k

1. Write the **word** and tell the pupils what it says. Then ask, "What does it say?" The pupils say it.
2. Write the **syllable or letter** underneath and tell them, "This is the part of the word that says "t" (for example). Then ask, "What does it say?" The pupils say it.
3. If there is a third line, write the **letter** and tell them what it says. Then ask, "What does it say?" The pupils say it.
4. When you have written everything that is in the box, draw a box around it. Read the box together.
5. Repeat this with all 3 boxes so that you have drawn all the boxes like they are in the book.

Part 2

t
i
ti

1. Write the first box on the blackboard.
2. Tell the pupils that the new letter plus the vowel they already know makes the word below, e.g. "t plus i makes ti". Ask the pupils to read the consonant, vowel and the word too. Do the same for all the boxes.

ãgátá
ã gá tá
ãgátá

Part 3

1. Write the word in the box. Ask a pupil to try and read the word on the first line.
2. Break it into syllables and read each syllable, saying, "This is the part of the word that says "ã"...this is the part that says "gá"..... , " and then put the word back together.
3. Ask the pupils to read it with you. Draw a box around the words.

Part 4 (not all lessons have these boxes)

1. Draw each box and ask the pupils to read it.
2. Explain that if we change one letter we get a completely different word.

tã
gã

3. Read the page together.

Part 5

ti	tī	tī	tī	ti	tī	ti	tī
----	----	----	----	----	----	----	----

1. Write the syllables on the blackboard and ask the pupils to read each one as soon as you have written it.
2. Point to the syllables in any order and ask the pupils to read them together.
3. Ask the pupils to read the whole page on the board and then read it in their books.

Words with the same sound (Mí ímbá ú'dúkó 'u'bá trú rī pi)

1. Tell the pupils to listen to some words with the same sound.
2. Read the list in the Teachers' Guide. Try to emphasise the new letter in each word so that they can hear it clearly.
Ask the pupils if they can think of any other words that have that sound.
3. You don't have to read the whole list, but if the pupils don't think of them all you can finish reading the list yourself.
4. If it is a vowel lesson, do this for all 3 tones.

Writing practice (Ngá sīngárá ūnīngárá) - writing the keyletter and words

Objectives:

- a) To learn to write the new letter, revise its sound, and learn its name.
- b) To practice writing words/sentences with known letters.
- c) To improve handwriting skills.

1. Write the new letter on the board and describe what you are doing. Say the name and sound of the letter. (You can talk about capital letters and small letters as "big brother" and "small brother". Remind the pupils where big letters are used (at beginning of sentences and names of people or places.)
2. Demonstrate how to write the letter in the air and ask the pupils to copy you.
3. Ask the pupils to write the letters in the air, on the ground, on the table, on the palm of their hands, on the back of another pupil, etc with their finger.
4. Write the letters on the board again slowly and describe the movements of your hand so the pupils can see what you are doing.
5. Tell the pupils to write the letters in their exercise books if they have them.
6. Ask them to copy the letters, words or sentences that are in the writing section into their exercise books. Do not write the words in the air.
7. Dictate the words in the Teacher's Guide if there are some for that lesson and see if the pupils can write them. Give the correct answers on the board and get the pupils to write the correct word if they have made a mistake.

Reading sentences (Tāvúgúŋá lāngará)

Objectives:

- a) To practice reading independently and silently.
- b) To practice reading sentences with known words.

1. Tell the children to read the sentences in their books for themselves.
2. Ask if anyone would like to read a sentence aloud to the class.
3. Do not write the sentences on the board.

Students' experience story – Story written together (Ú'dógú'dógú sīí trú ni)

Objectives:

- a) To encourage students in thinking of and telling a story; oral language development.
- b) To show by example how to write a story.
- c) To show by example how to read a story fluently.
- d) To show that reading and writing is meaningful.
- e) To learn to read sight words in context.

1. Get the students really thinking about the key word (choose only one) and somehow actively involved so they can think up a good story. For example, go outside and experience the key word, or do a drama, or have a big discussion, or bring the key word inside the class to touch or eat. (You don't need to do an experience when revising the experience story on the following day(s).)
2. After the experience, the students need to think up a good story together (e.g. about the experience) and tell it to the teacher who writes the students' story on the board, saying each word as it is written.
3. The stories should be 3-7 sentences.
4. Follow the 'step by step reading process' (same as for the lesson story) and learn to read the story.
5. Now play word games with the story in order to learn sight words (example games are explained below):

Hide-a-word game: Erase any word in the story. Put an underline where the word was. Read the story again together and let the students say what word is missing. Write the missing word in its place again on the line. Learn the word as a sight word. Erase and learn several more long and short words. Point to all the underlined words in different order to drill them until the students know how to read them at first glance. Try to make sure one of the words is the keyword for the day.

Matching game: The teacher writes any 3-5 words from the story on flash cards. Let individual students come to the front and match the word cards with the same word in the story. Gently correct as necessary. Everybody should look at the card and read the word together. Drill the words in different order. Learn the card words as sight words.

Story writing (Ú'dógú'dógú sīngárá)

Objectives:

a) To encourage individuals to think of stories and write them in any way they can, as best they can.

b) To allow individuals to practice reading their own stories.

1. Tell the students to think up a story of their very own about the key word (choose one keyword from the lesson). They can draw a picture and write the story on their own. Encourage the children to NOT copy the stories on the board. (NOTE: If adult students are ashamed or not willing to write their own story, let them copy part of the story in the book or experience story from the board.).
2. After students are finished, the teacher should go around and ask individual students to point to and read what they have written. Praise the students for writing such good stories. (The teacher does not need to correct the children's stories. Only correct adults if they feel they need it.)
3. Choose a few students to come to the front and hold up their stories so everybody can see. The student should point to his or her story and read it with a loud voice so the other students can hear. Really praise the students who do this.

General rules for all sections:

1. Only read a word for the children first if it contains one or more letters that they don't yet know. If they have learnt all the letters, let them try and read it before you tell them what it says. If you tell learners what they already know they will get bored!
2. When you are teaching a word, do not keep pointing to the same word and saying 'again, again, again'. Point to different words in a random order.

The teacher uses the pointer for reading from the board and the children use their fingers (to point to the text) when reading from their books.

How to teach revision lessons (Ímbátá ዞንዶታ ፈሮ ሪ ጥ ክ የ አምባንጓራ)

The structure of a revision lesson similar to a normal lesson except no new letter or key word is taught:

Revision sentences (Ἐንዶታ)

Do the same as in other lessons.

Story (Ú'dógú'dógú)

Do the same as in other lessons.

Revision of letters, words and word building (Ἐንዶታ ተቀና የ ስልጣን ክ የ አምባንጓራ)

Boxes (Sõndükü)

The pupils should be able to read everything in all the boxes for themselves, because they know the letters and how to join them into words. **Do not read the boxes for them!**

Apart from the first box (big box of letters), go through the boxes in the same way as in other lesson.

Each lesson begins with a **big box of letters**. E.g. **Lesson 31** has:

1	íí	ị	dr	ãá	ụ	b
	â	î	v	'd	ẽ	ng

Use this in the following way:

As the teacher points to the letters in the boxes, the students call out the sounds (NOT names) of the letters. Read down first and then across. Then jump around and read the letters in a random way.

Explain to the pupils that they can choose letters from the box to make a word. Give an example so they understand what to do.

Ask pupils to come and write a word on the blackboard and read it. Ask the class to read it.

At the end, ask the class to read all the words that have been made.

Word list ('Í lā tāfífí Í ní sī rī pi búkū rī agá)

Write the first word on the board and ask if anyone can read it. Repeat with the other words in the first column.

Ask the class to read the first column together. Then ask individuals to come and point to particular words.

Do the same with all the columns, leaving the words on the board.

When you have gone through all the words, point to a word and ask someone to read it.

Ask pupils to come and point to particular words.

Missing word activity ('Í sī tāfífí adri'bée 'dāáyo rī pi)

Write the sentence on the blackboard and the suggested words underneath it.

Ask the pupils which word to write in the gap to make a good sentence.

Write the word they suggest in the gap and read the sentence aloud. Ask if it is a good sentence.

If the word is wrong, ask the pupils which other word is the right one. Write the word they suggest in the gap and read the sentence aloud. Ask if it is a good sentence.

If the word is correct, praise the pupils for getting it right.

Ask the class to read the whole sentence together again.

Writing practice (Ngá sīngárá ūnīngárá)

Do the same as in other lessons (the focus though is on practicing words not letters)

Reading sentences (Tāvúgúná lāngárá)

Do the same as in other lessons.

Students' experience story – Story written together (Ú'dógrú'dógrú sī trú ni)

Do the same as in other lessons choosing a theme from the story.

Story writing (Ú'dógrú'dógrú sīngárá)

Do the same as in the other lessons choosing a theme from the story.

Scheme of Work to Complete One Primer Lesson

Below are suggestions for how to spread one lesson over periods of the school timetable. The assumption is that each period is about 30 minutes. The scheme below is given as an approximate guide but it is important that the teacher goes at the speed which allows most learners to keep up with and learn the lesson. Some lessons may take longer and some may be shorter. Vowel lessons usually take a bit longer than consonant lessons.

Ideally there should be 2 periods a day devoted to teaching of Keliko. In this case, one lesson will take about 3 days to cover.

Vowel and consonant lesson (Ímbátá ú'dúkó 'i séépi sese, ãzini ú'dúkó ẽlínjá rĩ vé rĩ)

Period	Activity/ Section of Lesson	Êzí ímbátá rĩ vé rĩ
1	Revision sentences Reading of the story from the board or from the book if too long	Endítã 'Í lã ú'dogú'dogú rĩ gó'bóró rú'bá gá 'dãá
2	Reading the story from the book Keywords Boxes from the board	'Í lã ú'dogú'dogú rĩ búkũ rĩ agá Tãfífí ú'dí rĩ pi Mí ímbá ngá sõndúkũ agá rĩ pi gó'bóró rú'bá gá 'dãá
3	Boxes from the book Words with the same sound Writing practice Reading sentences	Mí ímbá ngá sõndúkũ agá rĩ búkũ rĩ agá Mí ímbá ú'dúkó 'u'bá trú rĩ pi Ngá sïngárá үnïngárá Tãvúgúñá lãngárá
4	Students' Experience Story – Story written together	Ú'dogú'dogú sïí trú ni
5		
6	Story writing	Ú'dogú'dogú sïngárá

Revision lesson (Ímbátá ዞንዲታ vé rī)

The revision lesson is similar to the other lessons, but no new letters or keywords are learnt:

Period	Activity/ Section of Lesson	Ézí ímbátá rī vé rī
1	Revision sentences Reading of the story from the board	Ἐንዲታ 'Í lā ú'dögú'dögú rī gó'bóró rú'bá gá 'dāá
2	Reading the story from the book Big box and other boxes from the board Reading list of words from the board	'Í lā ú'dögú'dögú rī búkū rī agá Mí ímbá ngá sōndükü ãmbúgú rī agá, ãzini sōndükü үrukö'bée agá rī pi gó'bóró rú'bá gá 'dāá 'Í lā tāfífí ī ní sī rī pi búkū rī agá
3	Boxes from the book Reading list of words from the book Missing word activity Writing practice Reading sentences	Mí ímbá ngá sōndükü agá rī búkū rī agá 'Í lā tāfífí ī ní sī rī pi búkū rī agá 'Í sī tāfífí adri'bée 'dāáyo rī pi Ngá sīngárá үnīngárá Tāvúgúñá lāngárá
4	Students' Experience Story – Story written together	Ú'dögú'dögú sī trú ni
5		Ú'dögú'dögú sīngárá
6	Story writing	Ú'dögú'dögú sīngárá

Instructions for Each Lesson (Létjí ímbátá ãlu ãlu ímbázú rī)

Ímbátá 32 rī: pá (p)

Ęnditā

1. Əl̄i vé kūlúkú ónyú be agá.
2. Údrógú nya Bígá vé ónyú céré.
3. Údrúkúdrú ní fizú úrızú érí agá.

Ú'dogú'dogú

Mí ímbá ú'dogú'dogú rī.

Mí zì 'ī zjtā 'dī'bépi sī.

1. Bígá ní muzú ónyú ū'bāzú rī gé ísú ā'di?
2. Ā'di ri ūjögú nī?
3. Vātā ūdrō Bígá āpá āsī?

Ímbángará tāfífí ú'dí rī pi vé rī āzi ni tāfí ú'dí rī pi be

1. Mí ímbá tāfífí **pá** ri.
Mí ūnī'iri tāfífí 'dī'bée sī: **údrógú, vu**
2. Mí ímbá ngá sōndükū agá 'dī'bée.
3. Mí ímbá á'úngará tāfí ú'dírú rīpi vé rī. Mí lā tāfífí adri'bá tāfí be rīpi:
p: pála, päläzä, lüpä, läpáju, pärä, piri, pánga

Mí zì anji tā ūnī'bá rīpi ā lükí míni tāfífí á'ú pi trú 'dīri be ni.

Ngá sīngárá ūnīngará

1. Mí ímbá tāfí rī vé sīngárá **p, P**
2. Mí ímbá anji tā ūnī'bá rīpi tāvúgúñá rī vé sīngárá sī. Kōpi ā sīkí:
'Í tu pá sī āsī?
3. Mí lā tāvúgúñá 'dīri anji tā ūnī'bá rīpi ní ā sīkí drī sī:
Bígá ga pēti rī rá?
4. Anji tā ūnī'bá rīpi ā sīkí tāfífí, dōku tāvúgúñá kōpi ní lēlé sīlé rī.

Tāvúgúñá lāngárá

Mí lū anji tā ūnī'bá rīpi ā ūnīkí tā ā vúgú rī lāá.

Ú'dogú'dogú sīí trú ni

Ú'dogú'dogú sīngárá

Ímbátá 33 rī: nyányáku (ny)

Enditā

1. Áséru ní Vātā ri bīzú.
2. Bígá kīnī údrógú nya ónyú rī gí.
3. Újogú rī ní ūri ā pá ūdrōzú bōngó bāáñá ule ni sī.

Ú'dogú'dogú

Mí ímbá ú'dogú'dogú rī.

Mí zī 'ī zītā 'dī'bépi sī.

1. Ā'di mü ónyú coó nī?
2. Ngá fií pi ónyú rī agá rī ā'di?
3. Ā'di 'dī Nyányáku rī nī?

Ímbángárá tāfífí ú'dí rī pi vé rī āzi ni tāfífí ú'dí rī pi be

1. Mí ímbá tāfífí nyányáku ri.
Mí ūnī' ūri tāfífí 'dī'bée sī: pá, údrógú
2. Mí ímbá ngá sōndükū agá 'dī'bée.
3. Mí ímbá á'úngárá tāfí ú'dīrú rīpi vé rī. Mí lā tāfífí adri'bá tāfí be rīpi:
ny: ānyá, nyámáta, ányí, nyo, nyibí, nyōzólókú, nyīnyī

Mí zī anji tā ūnī'bá rīpi ā lūkí míni tāfífí á'ú pi trū 'dīri be ni.

Ngá sīngárá ūnīngárá

1. Mí ímbá tāfí rī vé sīngárá ny, Ny
2. Mí ímbá anji tā ūnī'bá rīpi tāfífí rīpi vé sīngárá sī. Kōpi ā sīkí:
nyányáku nyírī
3. Mí lā tāvúgúñá 'dīri anji tā ūnī'bá rīpi ní ā sīkí drī sī:
Kāákī ri ānyá rī.
4. Anji tā ūnī'bá rīpi ā sīkí tāfífí, dōku tāvúgúñá kōpi ní lēlē sīlé rī.

Tāvúgúñá lāngárá

Mí lū anji tā ūnī'bá rīpi ā ūnīkí tā ā vúgú rī lāá.

Ú'dogú'dogú sīí trū ni

Ú'dogú'dogú sīngárá

Ímbátá 34 rī: dā (d)

Ęnditā

1. Nyányáku úfú Áséru ri.
2. Kääkī bī ijá gaá.
3. Väta ní nyányáku rī 'dizú.

Ú'dogú'dogú

Mí ímbá ú'dogú'dogú rī.

Mí zī 'ī zjtā 'dī'bépi sī.

1. Ä'di ri pala sī bóró tigé nī?
2. Väta zī äcī ä'di 'ozú?
3. Väta ku tábā rá äsī?

Ímbángará tāfífí ú'dí rī pi vé rī äzi ni tāfí ú'dí rī pi be

1. Mí ímbá tāfífí dā ri.
Mí үnī'iri kōpi tāfífí 'dī'bée sī: **nyányáku, pá**
2. Mí ímbá ngá sōndükū agá 'dī'bée.
3. Mí ímbá á'ungárá tāfí ú'dírū rīpi vé rī. Mí lā tāfífí adri'bá tāfí be rīpi:
d: dāká, mādā, dīri, de, ádá, dōngí, du

Mí zī anji tā үnī'bá rīpi ä lükí míni tāfífí á'ú pi trū 'dīri be ni.

Ngá sīngárá үnīngárá

1. Mí ímbá tāfí rī vé sīngárá **D**
2. Mí ímbá anji tā үnī'bá rīpi tāvúgúñá 'dīri vé sīngárá sī. Kōpi ä sīkí: **Kääkī kīnī, "Íbī dōngí rī dī"**
3. Mí lā tāfífí 'dī'bée anji tā үnī'bá rīpi ní ä sīkí drī sī:
dē bē pē pī dī 'dī 'bī
4. Anji tā үnī'bá rīpi ä sīkí tāfífí, dōku tāvúgúñá kōpi ní lēlē sīlé rī.

Tāvúgúñá lāngárá

Mí lū anji tā үnī'bá rīpi ä үnīkí tā ä vúgú rī lāá.

Ú'dogú'dogú sī trū ni

Ú'dogú'dogú sīngárá

Ímbátá 35 rī (Endítā)

Endítā

1. Áséru ní cālā nyazú p̄izú ãní.
2. B̄igá ku cālā tábā ã tā s̄i.
3. V̄atā k̄n̄i m̄i 'bā ūjó ídrízú rī ãcí gé.

Ú'dogú'dogú

Mí ímbá ú'dogú'dogú rī.

Mí z̄i 't̄ z̄itā 'd̄ibépi s̄i.

1. Ā'di mü j̄ökón̄i gé n̄i?
2. T̄ibā z̄i 'bā r̄ipi V̄atā ri ūdrōo ã'di ãtā s̄i?
3. Ūdrōkí V̄atā ri 'bāa ngūgá?

Endítā tāfí rī pi vé rī ãzi tāfífí rī pi be

1. Anji tā ūn̄i'bā r̄ipi ã 'okí ímbátá 35 rī.
2. Mí lā tāfífí ú'dí 'd̄ibée, ūn̄i'bá r̄ipi ã endikí lāá trú mí vú s̄i. Ími ḡokí endijí k̄öpi be trú ãlu.
3. Mí sē ūn̄i'bá r̄ipi ã úsukí tāfífí fi'bá tāvúgúñá 'd̄ibée agá 'dō ni pi v̄urā mgb̄o r̄ipi agá s̄i.

Ngá s̄ingárá ūn̄ingárá

1. Mí ímbá anji tā ūn̄i'bá r̄ipi tāvúgúñá 'd̄iri vé s̄ingárá s̄i. K̄öpi ã s̄ikí:
Ócogú nya ẽl̄i z̄áa r̄i gí.
2. Mí lā tāvúgúñá 'd̄iri anji tā ūn̄i'bá r̄ipi ní ã s̄ikí dr̄i s̄i:
Údrógú nya ẽpá ãtā s̄i.
3. Anji tā ūn̄i'bá r̄ipi ã s̄ikí tāfífí, dōku tāvúgúñá k̄öpi ní lēlé s̄ilé rī.

Tāvúgúñá lāngárá

Mí lū anji tā ūni'i'bá r̄ipi ã ūn̄ikí tā ã vúgú r̄i lāá.

Ú'dogú'dogú s̄íi trú ni

Ú'dogú'dogú s̄ingárá

Ímbátá 36 rī: fū (f)

Ęnditā

1. Ūjógú rī sē ūjó 'bá rīpi ní.
2. Ásérū dā yīí Vātā pá gá.
3. Vātā ri pála sī bóró tīgē.

Ú'dogú'dogú

Mí ímbá ú'dogú'dogú rī.

Mí zī 'ī zītā 'dī'bépi sī.

1. Ā'di ísú pētī fū be ni nī?
2. Vātā gā Tī'bā ní ūjó sēgá sī āsī?
3. A'di 'o Tī'bā ā drī nī?

Ímbángará tāfífí ú'dí rī pi vé rī āzi ni tāfí ú'dí rī pi be

1. Mí ímbá tāfífí fū ri.
Mí үnī̄ ūri kōpi tāfífí 'dī'bée sī: **dā, nyányáku**
2. Mí ímbá ngá sōndükü agá 'dī'bée.
3. Mí ímbá á'úngará tāfí ú'dīrú rīpi vé rī. Mí lā tāfífí adri'bá tāfí be rīpi:
f: **fā, fí, gārāfā, fū, fō, fūkū, nyāáfe**

Mí zī anji tā үnī̄'bá rīpi ā lūkí míni tāfífí á'ú pi trū 'dīri be ni.

Ngá sīngará үnī̄ngará

1. Mí ímbá tāfí rī vé sīngará **f, F**
2. Mí ímbá anji tā үnī̄'bá rīpi tāfífí rīpi vé sīngará sī. Kōpi ā sīkí:
fē fāá fū
3. Mí lā tāfífí 'dī'bée anji tā үnī̄'bá rīpi ní ā sīkí drī sī:
fi ti Tī'bā dōngí dóngī
4. Anji tā үnī̄'bá rīpi ā sīkí tāfífí, dōku tāvúgúñá kōpi ní lēlé sīlē rī.

Tāvúgúñá lāngará

Mí lū anji tā үnī̄'bá rīpi ā үnī̄kí tā ā vúgú rī lāá.

Ú'dogú'dogú sīí trū ni

Ú'dogú'dogú sīngará

Ímbátá 37 rī: օfụ (օ), óngú (ó), օnyúfí (օ)

Enditā

1. Tí'bă ní օnyúfí rī zăzú ācí sī.
2. Tí'bă ícé fū օnyúfí be.
3. Ākáyo mvi mángā bī' bëtī.

Ú'dogú'dogú

Mí ìmbá ú'dogú'dogú rī.

Mí zì 't̄ zitā 'dī'bépi sī.

1. Väta pi mukí օnyú gé ā'di be?
2. Kòpi ní müzú rī gé 'dükí ā'di?
3. Väta kā 'dó pëti rī gaá ā'di 'l'dé kòpi drigé nī?

Ímbángárá tāfífí ú'dí rī pi vé rī ǎzi ni tāfífí ú'dí rī pi be

1. Mí ìmbá tāfífí օfụ, óngú, օnyúfí rīpi.
Mí ǔnī kòpi tāfífí 'dī'bée sī: fū, dā
2. Mí ìmbá ngá sōndúkū agá 'dī'bée.
3. Mí ìmbá á'ungárá tāfí ú'dirú rīpi vé rī. Mí lā tāfífí adri'bá tāfí be rīpi:
 օ: օvụ, mgbo, ngo, ngo'do, ngoło, օyu
 ó: gbóló, édigó, kẽmíró, kó'bí, mvópi, nyóluŋá
 ǒ: ǒjõgõ, ǒjú, sōndúkū, ǒzü, ǒlú, ẽl̄yõ

Mí zì anji tā ǔnī'bá rīpi ã lükí míni tāfífí á'ú pi trú 'dīri be ni.

Ngá sīngárá ǔnīngárá

1. Mí ìmbá tāfí rīpi vé sīngárá օ, Ӧ, ó, Ӯ, ӹ, ӻ
2. Mí ìmbá anji tā ǔnī'bá rīpi tāfífí rīpi vé sīngárá sī. Kòpi ã sīkí:
 օnyúfí óngú
3. Mí lā tāvúgúŋá 'dīri anji tā ǔnī'bá rīpi ní ã sīkí drī sī:
 ónyú rī ǔtú gé.
4. Anji tā ǔnī'bá rīpi ã sīkí tāfífí, dōku tāvúgúŋá kòpi ní lēlé sīlē rī.

Tāvúgúŋá lāngárá

Mí lū anji tā ǔnī'bá rīpi ã ǔnīkí tā ã vúgú rī lāá.

Ú'dogú'dogú sī trú ni

Ú'dogú'dogú sīngárá

Ímbátá 38 rī: wāndé (w)

Ęnditā

1. Vātā nju óngú sī.
2. Kūlukú օfụ írā drīgē.
3. Bīgá kīnī mā nju օnyú rī rá.

Ú'dogú'dogú

Mí ímbá ú'dogú'dogú rī.

Mí zī 'ī zjtā 'dī'bépi sī.

1. Tī'bā vé ómvú íngugá?
2. Ā'di ri Tī'bā vé wāndé nya nī?
3. Ā'di ísú 'bá wāndé nya'bá rīpi nī?
4. Ā'di ímú ívē ūnjīkānyā lūú Tī'bā ní nī?

Ímbángará tāfífí ú'dí rī pi vé rī āzi ni tāfí ú'dí rī pi be

1. Mí ímbá tāfífí wāndé ri.
Mí ūnī'iri kōpi tāfífí 'dī'bée sī: օnyúfí, óngú, օfụ
2. Mí ímbá ngá sōndükū agá 'dī'bée.
3. Mí ímbá á'lúngará tāfí ú'dírū rīpi vé rī. Mí lā tāfífí adri'bá tāfí be rīpi:
w: wā, wū, wíríwírí, kawā, lōwū, iwā, uwā

Mí zī anji tā ūnī'bá rīpi ā lūkí míni tāfífí á'lú pi trū 'dīri be ni.

Ngá sīngárá ūnīngará

1. Mí ímbá tāfí rī vé sīngárá **w, W**
2. Mí ímbá anji tā ūnī'bá rīpi tāvúgúñá rī vé sīngárá sī. Kōpi ā sīkí:
Wārú mü wátá gálé sī.
3. Mí lā tāfífí 'dī'bée anji tā ūnī'bá rīpi nī ā sīkí drī sī:
 օfụ օyụ օgụ we
4. Anji tā ūnī'bá rīpi ā sīkí tāfífí, dōku tāvúgúñá kōpi nī lēlé sīlē rī.

Tāvúgúñá lāngará

Mí lū anji tā ūnī'bá rīpi ā ūnīkí tā ā vúgú rī lāá.

Ú'dogú'dogú sī trū ni

Ú'dogú'dogú sīngárá

Ímbátá 39 rī: yéré (y)

Enditā

1. Vātā pi ápákí ɔnyúfí sī.
2. Áséru ícé fū.
3. 'Bá rīpi Tī'bā vé wāndé unje fükürú.

Ú'dogú'dogú

Mí ímbá ú'dogú'dogú rī.

Mí zī 'ī zítā 'dī'bépi sī.

1. Tī'bā ūkúni ārú ã'di 'i?
2. Tī'bā ūkúni ísú yéré rī ngūgá?
3. Tī'bā 'dī yéré rī kuyé ãsī?

Ímbángará tāfífí ú'dí rī pi vé rī ãzi ni tāfífí ú'dí rī pi be

1. Mí ímbá tāfífí yéré ri.
Mí үnī'ri kōpi tāfífí 'dī'bée sī: wāndé, óngú, օfū
2. Mí ímbá ngá sōndükü agá 'dī'bée.
3. Mí ímbá á'úngará tāfífí ú'dí'rú rīpi vé rī. Mí lā tāfífí adri'bá tāfífí be rīpi:
y: ya, yu, yī, yi, kuyé

Mí zī anji tā үnī'bá rīpi ã lükí míní tāfífí á'ú pi trú 'dīri be ni.

Ngá sīngárá үnīngará

1. Mí ímbá tāfífí rī vé sīngárá y, Y
2. Mí ímbá anji tā үnī'bá rīpi tāvúgúñá ri vé sīngárá sī. Kōpi ã sīkí:
Dō yéré rī sī, ma la ásé agá.
3. Mí lā tāvúgúñá 'dīri anji tā үnī'bá rīpi ní ã sīkí drī sī:
Búdē kīnī, "Ngá rī ã'di?"
4. Anji tā үnī'bá rīpi ã sīkí tāfífí, dōku tāvúgúñá kōpi ní lēlē sīlé rī.

Tāvúgúñá lāngárá

Mí lū anji tā үnī'bá rīpi ã үnīkí tā ã vúgú rī lāá.

Ú'dogú'dogú sīí trú ni

Ú'dogú'dogú sīngárá

Ímbátá 40 rī (Enditā)

Enditā

1. 'Bígá pi ngakí óngú gé Áséru be.
2. 'Bá kárákara ápákí yéré sī.
3. Bígá pi zikí 'bá rīpi nī.

Ú'dogú'dogú

Mí ímbá ú'dogú'dogú rī.

Mí zi 'ī zítā 'dī'bépi sī.

1. Ā'di ísú yéré rīpi nī?
2. Yéré rīpi ápákí mūnú ngōlē rú?
3. Tī'bā ū'bā bāá kárákara ā'di 'ozú ãní?
4. Ā'di dro yéré rī ã'yíí bāá gá nī?
5. Tī'bā ca ísú yéré rī 'o ã'di?

Enditā tāfí rī pi vé rī ãzi tāfífí rī pi be

1. Anji tā ūnī'bá rīpi ã 'oki ímbátá 40 rī.
2. Mí lā tāfífí ú'dí 'dī'bée, ūm'bá rīpi ã endikí lāá trú mí vú sī. Īmi gōkí endijí kōpi be trú ãlu.
3. Mí sē ūnī'bá rīpi ã úsukí tāfífí fi'bá tāvúgúñá 'dī'bée agá 'dō ni pi vūrā mgbō rīpi agá sī.

Ngá sīngará ūnīngará

1. Mí ímbá anji tā ūnī'bá rīpi tāfífí rīpi vé sīngará sī. Kōpi ã sīkí:
Õrógū rī ã ụrukọ ngāá?
2. Mí lā tāfífí 'dī'bée anji tā ūnī'bá rīpi nī ã sīkí drī sī:
yéré sírí'bá 'a ɔnyú léti
3. Anji tā ūnī'bá rīpi ã sīkí tāfífí, dōku tāvúgúñá kōpi nī lēlé sīlē rī.

Tāvúgúñá lāngárá

Mí lū anji tā ūnī'bá rīpi ã ūnīkí tā ã vúgú rī lāá.

Ú'dogú'dogú sīí trú ni

Ú'dogú'dogú sīngará

Ímbátá 41 rī: ze (z)

Enditā

1. 'Bá kárákara rīpi ápá kí rá.
2. Tī'bā ícá gōó gí.
3. Vātā pi zikí 'Búdē ri nī.

Ú'dogú'dogú

Mí ímbá ú'dogú'dogú rī.

Mí zī 'ī zítā 'dī'bépi sī.

1. Ā'di ri kú lúpáñjá drī gé pēti āndúgē nī?
2. Kāákī kā lēe mūú jōkónī gé Tī'bā kīnī ūri nī íngóni?
3. Tī'bā ū'dé tūsú be tīgē ūsī?
4. 'Búdē idrī Tī'bā ri ūsī?

Ímbángará tāfífí ú'dí rī pi vé rī ūzi ni tāfí ú'dí rī pi be

1. Mí ímbá tāfífí ze ri.
Mí ūnī ūri kōpi tāfífí 'dī'bée sī: **yéré, wāndé**
2. Mí ímbá ngá sōndúkū agá 'dī'bée.
3. Mí ímbá á'úngarára tāfí ú'dírú rīpi vé rī. Mí lā tāfífí adri'bá tāfí be rīpi:
z: iza, zāá, ūzi, ízó, zū, ūzó, zī

Mí zī anji tā ūnī'bá rīpi ã lükí míni tāfífí á'ú pi trú 'dīri be ni.

Ngá sīngará ūnīngará

1. Mí ímbá tāfí rī vé sīngará **z, Z**
2. Mí ímbá anji tā ūnī'bá rīpi tāvúgúñjá 'dīri vé sīngará sī. Kōpi ã sīkí:
Zāáru ní aya rī 'bezú.
3. Mí lā tāvúgúñjá 'dīri anji tā ūnī'bá rīpi ní ã sīkí drī sī:
Tī'bā kīnī, "Ӧrōgū fā rī ngāá?"
4. Anji tā ūnī'bá rīpi ã sīkí tāfífí, dōku tāvúgúñjá kōpi ní lēlē sīlé rī.

Tāvúgúñjá lāngará

Mí lū anji tā ūniñ'bá rīpi ã ūnīkí tā ã vúgú rī lāá.

Ú'dogú'dogú sīí trú ni

Ú'dogú'dogú sīngará

Ímbátá 42 rī: ímbá (mb)

Ęnditā

1. Yéré ã'yī gí զոյնիքի ní T̄'bā ri ólúzú ãní.
2. T̄'bā mū wāndé fükü rú rī ndreé.
3. Kōpi ísükí bāá ū'bāá rīpi.

Ú'dogú'dogú

Mí ímbá ú'dogú'dogú rī.

Mí zì 'ī zj̄tā 'dī'bépi sī.

1. Ա'կա ալո իլի սի, 'բա րիպ մյուկ նցոլէ?
2. 'Բա մյուկ ա'կա րիպ յիկ ա'կա նցոլէ?
3. T̄'bā nga sī զոյնիք դրից աս?

Ímbángárá tāfífí ú'dí rī pi vé rī ãzi ni tāfífí ú'dí rī pi be

1. Mí ímbá tāfífí ímbá ri.
Mí պնի իր կոպ տաֆի դիբե սի: **ze, yéré**
2. Mí ímbá ngá սոնդյուկ ա'կա դիբե.
3. Mí ímbá ա'կա տաֆի սոնդյուկ րիպ վե րի. Mí լա տաֆի ադրիբա տաֆի բե րիպ:
mb: **mbe, mb̄i, ūmbā, kembē, mbérémberé, ímbápi, úmbā**

Mí zì anji tā պնիբա րիպ ա լուկ մին տաֆի ա'կա պ տր դիր բե նի.

Ngá sīngárá պնինգárá

1. Mí ímbá tāfí րի վե սինգárá **mb, Mb**
2. Mí ímbá anji tā պնիբա րիպ տաֆի րիպ վե սինգárա սի. Կոպ ա սիկ: **ímbá mb̄elē kuyé**
3. Mí լա տաֆի դիբե անջ տա պնիբա րիպ նի ա սիկ դր սի:
fā fāá ngāá ngá n̄ȳ n̄ȳ n̄ȳ
4. Anji tā պնիբա րիպ ա սիկ տաֆի, ծոկ տավուգոյա կոպ նի լել սիլ բե րի.

Tāvúgúյá lāngárá

Mí լու անջ տա պնիբա րիպ ա պնիկ տա ա վուգ բե լա.

Ú'dogú'dogú sī trú ni

Ú'dogú'dogú sīngárá

Ímbátá 43 rī: jó (j)

Enditā

1. Tī'bā mū ómvú úndré.
2. Bígá kīnī yéré úlákí kárákara.
3. Ócogú ngū yéré rī ējí kuyé.

Ú'dógú'dógú

Mí ímbá ú'dógú'dógú rī.

Mí zī 'ī zítā 'dī'bépi sī.

1. Bígá mū bāá sī ū'di 'ozú?
2. Ku ū'di ívē jó gá?
3. Bígá ísū ū'di pētī sī gé?
4. Bígá kā ísū ívē jó ve gí, gō mū' adrií ū'di vú?

Ímbángará tāfífí ú'dí rī pi vé rī ū'zi ni tāfí ú'dí rī pi be

1. Mí ímbá tāfífí jó ri.
Mí ūnī' ūri tāfífí 'dī'bée sī: **ímbá, ze**
2. Mí ímbá ngá sōndúkū agá 'dī'bée.
3. Mí ímbá á'ungarára tāfí ú'dírú rīpi vé rī. Mí lā tāfífí adri'bá tāfí be rīpi:
j: **jēlēgú, jō'bē, jóróvū, ja, rájā, jama, jābā**

Mí zī anji tā ūnī'bá rīpi ū' lūkí mīní tāfífí á'ú pi trū 'dīri be ni.

Ngá sīngará ūnīngará

1. Mí ímbá tāfí rī vé sīngará j, J
2. Mí ímbá anji tā ūnī'bá rīpi tāvúgúñá 'dīri vé sīngará sī. Kōpi ū'sikí:
Ímú jōkónī gé.
3. Mí lā tāvúgúñá 'dīri anji tā ūnī'bá rīpi nī ū'sikí drī sī:
Āyíma ní páni 'dīzú.
4. Anji tā ūnī'bá rīpi ū'sikí tāfífí, dōku tāvúgúñá kōpi nī lēlē sīlē rī.

Tāvúgúñá lāngará

Mí lū anji tā ūnī'bá rīpi ū' ūnīkí tā ū' vúgú rī lāá.

Ú'dógú'dógú sī trū ni

Ú'dógú'dógú sīngará

Ímbátá 44 rī: yíí (íí), síí (íí), sií (íí)

Ęnditā

1. Èlì ci Bígá ã drí.
2. Bígá nju ɔnyú 'bãá külükü agá.
3. Tí'bã kã ã'á rī ndréé, nga óngú gé.

Ú'dogú'dogú

Mí ímbá ú'dogú'dogú rī.

Mí zì 'í zítā 'dī'bépi sī.

1. Ä'di pi ulakí pëti ãndú gé yíí ãtā sī nī?
2. Yéré zì ã'á rīpi mūnú ã'di 'oó?
3. Ä'di aru yéré ri nī?
4. Ä'di ísú yíí rī ã vürä nī?

Ímbángará tāfífí ú'dí rī pi vé rī ãzi ni tāfí ú'dí rī pi be

1. Mí ímbá tāfí yíí pi jí be sū yíí dōku tāvúgú 'Vātā pi sī jó' agá rī tīnī.
Mí үn̄i kōpi tāfífí 'dī'bée sī: jó, **ímbá** *
2. Mí ímbá ngá sōndükü agá 'dī'bée.
3. Mí ímbá á'lúngará tāfí ú'dírú rīpi vé rī. Mí lā tāfífí adri'bá tāfí be rīpi:

yíí: díí, zíí, píí, dríí, ɻnjíí, níí, ɻwíí

jíí: jií, i'dií, lií, trií, vií, nií, zií

Mí zì anji tā үn̄i'bá rīpi ã lükí míni tāfífí á'ú pi trú 'dīri be ni.

Ngá sīngárá үn̄ingárá

1. Mí ímbá tāfí rīpi vé sīngárá yíí, ɻíí
2. Mí ímbá anji tā үn̄i'bá rīpi tāfífí rīpi vé sīngárá sī. Kōpi ã sīkí:
yíígó **Jeku mu ɻibibí sīí.**
3. Mí lā tāvúgúñá 'dīri anji tā үn̄i'bá rīpi ní ã sīkí drī sī:
Kääkäjá ájá jíá jó gá.
4. Anji tā үn̄i'bá rīpi ã sīkí tāfífí, dōku tāvúgúñá kōpi ní lēlé sīlé rī.

Tāvúgúñá lāngárá

Mí lū anji tā үn̄i'bá rīpi ã үn̄ikí tā ã vúgú rī lāá.

Ú'dogú'dogú sīí trú ni

Ú'dogú'dogú sīngárá

Ímbátá 45 rī (Enditā)

Enditā

1. Ā'á rīpi mukí yīí mvuyú.
2. Ītógó ndre yīí rī ã vūrā nī.
3. Vātā ga yīí ã'á rīpi nī.

Ú'dogú'dogú

Mí ímbá ú'dogú'dogú rī.

Mí zì 'ī zítā 'dī'bépi sī.

1. Vātā zì 'bá rīpi mūú ã'di 'oó?
2. Anji rīpi īvé ngá yīí vé rī ū'bā ngūgá?
3. Áséru mu Vātā vúgá 'dāá ã'di 'oó?
4. Vātā vu Áséru ní sírýbá ãsī?

Enditā tāfí rī pi vé rī ãzi tāfífí rī pi be

1. Anji tā ūnī'bá rīpi ã 'oki ímbátá 45 rī.
2. Mí lā tāfífí ú'dí 'dī'bée, ūm'bá rīpi ã endikí lāá trú mí vú sī. Īmi gōkí endijí kōpi be trú ãlu.
3. Mí sē ūnī'bá rīpi ã úsukí tāfífí fi'bá tāvúgúnjá 'dī'bée agá 'dō ni pi vūrā mgbo rīpi agá sī.

Ngá sīngárá ūnīngárá

1. Mí ímbá anji tā ūnī'bá rīpi tāfífí rīpi vé sīngárá sī. Kōpi ã sīkí:
'dāáyo lúpánjá ã'á jēlēgú
2. Mí lā tāfífí 'dī'bée anji tā ūnī'bá rīpi ní ã sīkí drī sī:
ūjí ūlí ūlí ẽjí sījí sījí
3. Anji tā ūnī'bá rīpi ã sīkí tāfífí, dōku tāvúgúnjá kōpi ní lēlē sīlé rī.

Tāvúgúnjá lāngárá

Mí lū anji tā ūniī'bá rīpi ã ūnīkí tā ã vúgú rī lāá.

Ú'dogú'dogú sījí trú ni

Ú'dogú'dogú sīngárá

Ímbátá 46 rī: ūndógó (nd)

Ęnditā

1. Anji үrүkọ ūnjí.
2. Vătă adri ābé únyá.
3. Áséru ra óngú kōpi rügé sī.

Ú'dogú'dogú

Mí ímbá ú'dogú'dogú rī.

Mí zì 'ī zjtā 'dī'bépi sī.

1. Ndāngū ri ā'di?
2. Ndāngū ri ívé ngá dií rīpi sē je rá āsī?
3. Ndāngū nga sīí óngú gé āsī?

Ímbángará tāfífí ú'dí rī pi vé rī āzi ni tāfí ú'dí rī pi be

1. Mí ímbá tāfífí ūndógó ri.
Mí ūnī ūri tāfífí 'dī'bée sī: yīí, sīí, jō
2. Mí ímbá ngá sōndükü agá 'dī'bée.
3. Mí ímbá á'úngará tāfí ú'dírú rīpi vé rī. Mí lā tāfífí adri'bá tāfí be rīpi:
nd: ūndú, ndēndēnjá, ndürü, ūndēréfí, ūndí, andí, ndālākānjá

Mí zì anji tā ūnī'bá rīpi ā lükí míni tāfífí á'ú pi trú 'dīri be ni.

Ngá sīngará ūnīngará

1. Mí ímbá tāfí rī vé sīngará nd, Nd
2. Mí ímbá anji tā ūnī'bá rīpi tāvúgúnjá 'dīri vé sīngará sī. Kōpi ā sīkí:
Ndāngū ri ūndógó.
3. Mí lā tāvúgúnjá 'dīri anji tā ūnī'bá rīpi ní ā sīkí drī sī:
Mí jī lúpá rī ūndí.
4. Anji tā ūnī'bá rīpi ā sīkí tāfífí, dōku tāvúgúnjá kōpi ní lēlé sīlé rī.

Tāvúgúnjá lāngárá

Mí lū anji tā ūnī'bá rīpi ā ūnīkí tā ā vúgú rī lāá.

Ú'dogú'dogú sīí trú ni

Ú'dogú'dogú sīngará

Ímbátá 47 rī: ngū́ (ū́), tū́ (ū́)

Endítā

1. Ndāngū ūkúni ri !lý ãkó.
2. Ūndógó í'dé íwá sī umvu gārāgá.
3. Ā'di uce ímbá rī létí gé sī nī.

Ú'dogú'dogú

Mí ímbá ú'dogú'dogú rī.

Mí zī 't̄ zítā 'dī'bépi sī.

1. Ā'di vé ōcögú ísú ūdrú rī ã vú drī nī?
2. Ndāngū wa tūú ūrī sī ã'di sí gé?
3. Ā'di 'dī ūdrú rī drāá nī?

Ímbángárá tāfífí ú'dí rī pi vé rī ãzi ni tāfífí ú'dí rī pi be

1. Mí ímbá tāfí ūú pi ūú be sū ngū́ dōku tāvúgú 'Ndāngū írí pēti tūú.' agá rī tīnī.
Mí ūnī kōpi tāfífí 'dī'bée sī: ūndógó, yīí, sií
2. Mí ímbá ngá sōndúkū agá 'dī'bée.
3. Mí ímbá á'ungárá tāfí ú'dīrú rīpi vé rī. Mí lā tāfífí adri'bá tāfí be rīpi:

ūú: wūú, kūú, angūú, ūzūú, ūgūú, ūcūú, lūú

ūú: rūú, trūú, ɔfūú, mūú, mvūú, kūú, 'dūú

Mí zī anji tā ūnī'bá rīpi ã lūkí míní tāfífí á'ú pi trū' dīri be ni.

Ngá sīngárá ūnīngárá

1. Mí ímbá tāfí rīpi vé sīngárá ūú, ūú
2. Mí ímbá anji tā ūnī'bá rīpi tāvúgújá 'dīri vé sīngárá sī. Kōpi ã sīkí:
Ndānī kīnī, "Ōcögú rī ímú ã'á rī ngū́ rá?"
3. Mí lā tāfífí 'dī'bée anji tā ūnī'bá rīpi nī ã sīkí drī sī:
rūú lūú ūndógó
4. Anji tā ūnī'bá rīpi ã sīkí tāfífí, dōku tāvúgújá kōpi nī lēlé sīlē rī.

Tāvúgújá lāngárá

Mí lū anji tā ūnī'bá rīpi ã ūnīkí tā ã vúgú rī lāá.

Ú'dogú'dogú sī trū ni

Ú'dogú'dogú sīngárá

Ímbátá 48 rī: úyáŋá (ŋ)

Ęnditā

1. Ũdrú íbígó rī ngū ūcogú ẽjí.
2. Ndāngū 'dū ɔjú muzú ásé agá.
3. Bígá tu peti ūcé be ni sige.

Ú'dogú'dogú

Mí ímbá ú'dogú'dogú rī.

Mí zi 't̄ zjtā 'dī'bépi sī.

1. Íyíŋá zi ă'di ri muú ivéängá?
2. Úyáŋá kā ícā yīrī tī gé tu ă'di ă ugóró gá?
3. Íyíŋá lē úyáŋá ă mu ivéängá ă'di'óó?
4. Íyíŋá kā 'yoó ivé anji pi ri ŋulujulū nya úyáŋá 'yo ūri ní ingle?

Ímbángará tāfífí ú'dí rī pi vé rī ăzi ni tāfí ú'dí rī pi be

1. Mí ímbá tāfífí úyáŋá ri.
Mí үn̄i ūri tāfífí 'dī'bée sī: **ngūú, tūú, ūndogó**
2. Mí ímbá ngá sōndükü agá 'dī'bée.
Mí ímbá á'ungará tāfí ú'dirú rīpi vé rī. Mí lā tāfífí adri'bá tāfí be rīpi:
ŋ: ŋánjá, ăŋá, ŋa, ŋarunáru, mādāŋá, ăŋáru, ivúŋá

Mí zi anji tā үn̄i'bá rīpi ă lükí míni tāfífí á'ú pi trú 'dīri be ni.

Ngá sīngárá үn̄ingárá

1. Mí ímbá tāfí rī vé sīngárá **ŋ, ŋ**
2. Mí ímbá anji tā үn̄i'bá rīpi tāfífí rīpi vé sīngárá sī. Kōpi ă sīkí:
ŋulujulū íyíŋá kokoná
3. Mí lā tāvúgúŋá 'dīri anji tā үn̄i'bá rīpi ní ă sīkí drī sī:
Ica jōkóní gé rá?
4. Anji tā үn̄i'bá rīpi ă sīkí tāfífí, dōku tāvúgúŋá kōpi ní lēlē sīlē rī.

Tāvúgúŋá lāngárá

Mí lū anji tā үn̄i'bá rīpi ă үn̄ikí tā ă vúgú rī lāá.

Ú'dogú'dogú sīlē trú ni

Ú'dogú'dogú sīngárá

Ímbátá 49 rī: (mv)

Enditā

1. Íyíŋá mu ūjógú ȣkükü vúgá.
2. Ōcogú rī adri ȣ'á ȣejí ngū.
3. Ūndogó Ndāngū jí ímbá jeé.

Ú'dogú'dogú

Mí ímbá ú'dogú'dogú rī.

Mí zì 't̄ zitā 'd̄ibépi s̄i.

1. Úyáŋá ri écí ȣ'adi vé wāndé nya?
2. Ndāngū 'o ȣ'adi, úyáŋá ní ūri vé wāndé nyaá rī s̄i?
3. Ndāngū vu dr̄i ȣ'adi 'ozú?
4. ȣ'adi 'bu úyáŋá ágágá rī n̄i?

Ímbángará tāfífí ú'dí rī pi vé rī ȣazi ni tāfí ú'dí rī pi be

1. Mí ímbá tāfífí mváŋá ri.
Mí ȣn̄i ūri tāfífí 'd̄ibéé s̄i: **úyáŋá, ngū, t̄uú**
2. Mí ímbá ngá sōndükü agá 'd̄ibéé.
3. Mí ímbá á'ungárá tāfí ú'd̄irú rīpi vé rī. Mí lā tāfífí adri'bá tāfí be rīpi:
mv: mve, mvā, amvi, ámvúpi, mvūp̄i, īmváŋá, pámvú

Mí zì anji tā ȣn̄i'bá rīpi ȣ lükí míní tāfífí á'ú pi tr̄u 'd̄iri be ni.

Ngá sīngárá ȣn̄ingárá

1. Mí ímbá tāfí rī vé sīngárá **mv, Mv**
2. Mí ímbá anji tā ȣn̄i'bá rīpi tāvúgúŋá 'd̄iri vé sīngárá s̄i. Kōpi ȣ sīkí:
Ãŋá kīn̄i, "Ma mváŋá be."
3. Mí lā tāvúgúŋá 'd̄iri anji tā ȣn̄i'bá rīpi ní ȣ sīkí dr̄i s̄i:
Ãŋá pi īmvíkí 'bēt̄í gí.
4. Anji tā ȣn̄i'bá rīpi ȣ sīkí tāfífí, dōku tāvúgúŋá kōpi ní lēlē sīlé rī.

Tāvúgúŋá lāngárá

Mí lū anji tā ȣniŋi'bá rīpi ȣ ȣn̄ikí tā ȣ vúgú rī lāá.

Ú'dogú'dogú sīí tr̄u ni

Ú'dogú'dogú sīngárá

Ímbátá 50 rī (Enditā)

Enditā

1. Ndāngū ri écí úgóró sī.
2. Úyáŋá áwí peti sí gé.
3. Bígá ra muú tuú úyáŋá vú sī.

Ú'dogú'dogú

Mí ímbá ú'dogú'dogú rī.

Mí zi 'ī zjtā 'dī'bépi sī.

1. Tī'bā muú jó sí ngūgá?
2. Tī'bā ní muuzú ímbá úndrézú rī gé, ísú ã'di?
3. Anji rīpi kā rií zāá rī wú, ã'di īwū 'i íkpú ani gé sī nī?

Enditā tāfí rī pi vé rī ãzi tāfífí rī pi be

1. Anji tā ūnī'bá rīpi ã 'oki ímbátá 50 rī.
2. Mí lā tāfífí ú'dí 'dī'bée, ūm'bá rīpi ã endikí lāá trú mí vú sī. Ími gōkí endií kōpi be trú ãlu.
3. Mí sē ūnī'bá rīpi ã úsukí tāfífí fi'bá tāvúgúŋá 'dī'bée agá 'dō ni pi vūrā mgbō rīpi agá sī.

Ngá sīngárá ūnīngárá

1. Mí ímbá anji tā ūnī'bá rīpi tāfífí rīpi vé sīngárá sī. Kōpi ã sīkí:
Mváyo ri mbúsunjá dro.
2. Mí lā tāfífí 'dī'bée anji tā ūnī'bá rīpi ní ã sīkí drī sī:
úyáŋá íyíŋá mvu Ndāngū tuú tuú
3. Anji tā ūnī'bá rīpi ã sīkí tāfífí, dōku tāvúgúŋá kōpi ní lēlē sīlé rī.

Tāvúgúŋá lāngárá

Mí lū anji tā ūnī'bá rīpi ã ūnīkí tā ã vúgú rī lāá.

Ú'dogú'dogú sīí trú ni

Ú'dogú'dogú sīngárá

Ímbátá 51 rī: ndr̩í (ndr)

Enditā

1. Ěbéngí ní 'iwūú íkpúzú yéré rī agá sī.
2. Ā'á tré T̩'bā vé jó gārāgá.
3. T̩'bā ínjé yéré rī vé ηúlunyúlū 'bāá ngūú dr̩í gé.

Ú'dogú'dogú

Mí Ímbá ú'dogú'dogú rī.

Mí zī 'ī zitā 'dī'bépi sī.

1. Ndr̩í mvá pi ōcógú be ā'di?
2. Ndr̩í pi ūsúkí ōcógú be ā'di?
3. Ōcógú tu fūú ámvé ngóningóni rú?
4. Ā'di ínjé ndr̩í ri ūfūú yīí rī agá sī nī?
5. Ndr̩í kā itú ūfūú, mu ā'di vú?

Ímbángárá tāfífí ú'dí rī pi vé rī aži ni tāfí ú'dí rī pi be

1. Mí Ímbá tāfífí **ndr̩í** ri.
Mí ūnī ūri tāfífí 'dī'bée sī: **mváŋá, úyáŋá**
2. Mí Ímbá ngá sōndúkū agá 'dī'bée.
3. Mí Ímbá á'úngárá tāfí ú'dírú rīpi vé rī. Mí lā tāfífí adri'bá tāfí be rīpi:
ndr: **āndrū, ndru, ndrā, ndr̩indr̩i, ndr̩i, ndr̩i, éndr̩i**

Mí zī anji tā ūnī'bá rīpi ā lūkí míni tāfífí á'ú pi trú 'dīri be ni.

Ngá sīngárá ūnīngárá

1. Mí Ímbá tāfí rī vé sīngárá **ndr, Ndr**
2. Mí Ímbá anji tā ūnī'bá rīpi tāvúgúŋjá 'dīri vé sīngárá sī. Kōpi ā sīkí:
Ndr̩í rī mādāŋá.
3. Mí lā tāvúgúŋjá 'dīri anji tā ūnī'bá rīpi ní ā sīkí dr̩í sī:
Ú'dú ālu, Vātā nya mávē mángā.
4. Anji tā ūnī'bá rīpi ā sīkí tāfífí, dōku tāvúgúŋjá kōpi ní lēlé sīlē rī.

Tāvúgúŋjá lāngárá

Mí lū anji tā ūnī'bá rīpi ā ūnīkí tā ā vúgú rī lāá.

Ú'dogú'dogú sīí trú ni

Ú'dogú'dogú sīngárá

Ímbátá 52 rī: (ëé), (eé), (ê)

Ęnditā

1. Ōcógú ndre ẽbéngí ónyú fükürú rī gé.
2. Ũkükü kā ūfūú ísú ndr̄í mādāŋá rī.
3. Íyíŋá ítú ūfūú yíí gé 'dāá sī.

Ú'dogú'dogú

Mí ímbá ú'dogú'dogú rī.

Mí zì 'ī zjtā 'dī'bépi sī.

1. Álúma mu 'ī ūndī vú ã'di 'ó?
2. Ísú 'ī ūndī adri íngūgá?
3. Ũgú'bá rīpi 'bá rīpi tē ūgū íngūgá?

Ímbángará tāfífí ú'dí rī pi vé rī ãzi ni tāfí ú'dí rī pi be

1. Mí ímbá tāfí ëé pi eé be ê sī sū rēé dōku jeé dōku tāvúgú 'Ebéngí rī ūlérú.' agá rī tñí.
- Mí ūnī kópi tāfífí 'dī'bée sī: **ndr̄í, mváŋá**
2. Mí ímbá ngá sōndükü agá 'dī'bée.
3. Mí ímbá á'úngará tāfí ú'dírú rīpi vé rī. Mí lā tāfífí adri'bá tāfí be rīpi:

ëé: dēé, fēé, bēé, lēé, sēé, tēé, ūdēé

eé: veé, seé, mbeé, jeé, ceé, teé, deé

ê: lē

Mí zì anji tā ūnī'bá rīpi ã lükí míni tāfífí á'ú pi trú 'dīri be ni.

Ngá sīngárá ūnīngará

1. Mí ímbá tāfí rīpi vé sīngárá ëé, eé, ê
2. Mí ímbá anji tā ūnī'bá rīpi tāfífí rīpi vé sīngárá sī. Kópi ã sīkí:
jeé ūlérú
3. Mí lā tāfífí 'dī'bée anji tā ūnī'bá rīpi ní ã sīkí dr̄í sī:
ndre ndréé fūú fū ūfūngará
4. Anji tā ūnī'bá rīpi ã sīkí tāfífí, dōku tāvúgúŋá kópi ní lēlé sīlē rī.

Tāvúgúŋá lāngárá

Mí lū anji tā ūnī'bá rīpi ã ūnīkí tā ã vúgú rī lāá.

Ú'dogú'dogú sīí trú ni

Ú'dogú'dogú sīngárá

Ímbátá 53 rī: trútrúnjá (tr)

Enditā

1. Bígá mu ūgú'bá rīpi tēé.
2. Ūgú'bá rīpi lēkí wāndé ūgūú.
3. Álúma lē drī rēé pēti ãndú gé.

Ú'dogú'dogú

Mí ímbá ú'dogú'dogú rī.

Mí zì 't̄ zítā 'dī'bépi sī.

1. Álúma mu écí íngūgá, ísú ã'di?
2. Álúma kīnī ūndogó rī ã 'o ínī ã'di?
3. Ngá Álúma ní sōo ūlī sī koro rī ã'di?

Ímbángará tāfífí ú'dí rī pi vé rī ãzi ni tāfífí ú'dí rī pi be

1. Mí ímbá tāfífí trútrúnjá ri.
Mí ūnī'ri tāfífí 'dī'bée sī: rēé, jeé, ūlērú
2. Mí ímbá ngá sōndukū agá 'dī'bée.
3. Mí ímbá á'ungará tāfífí ú'dirú rīpi vé rī. Mí lā tāfífí adri'bá tāfífí be rīpi:
tr: tro, tre, átrá, ūtrētrē, tra, trúngāngā, trōtrō

Mí zì anji tā ūnī'bá rīpi ã lükí míni tāfífí á'ú pi trú 'dīri be ni.

Ngá sīngará ūnīngará

1. Mí ímbá tāfífí rī vé sīngará tr, Tr
2. Mí ímbá anji tā ūnī'bá rīpi tāfífí rīpi vé sīngará sī. Kōpi ã sīkí:
Trútrúnjá rī ani gé. mēnīgō
3. Mí lā tāvúgúnjá 'dīri anji tā ūnī'bá rīpi ní ã sīkí drī sī:
Ãjáru trī drī ãnyá rī kuyé.
4. Anji tā ūnī'bá rīpi ã sīkí tāfífí, dōku tāvúgúnjá kōpi ní lēlē sīlé rī.

Tāvúgúnjá lāngará

Mí lū anji tā ūnī'bá rīpi ã ūnīkí tā ã vúgú rī lāá.

Ú'dogú'dogú sīí trú ni

Ú'dogú'dogú sīngará

Ímbátá 54 rī: nje (nj)

Ęnditā

1. Álúma mü trútrúŋjá jeé.
2. ̩n̩fi Álúma ní trútrúŋjá agá.
3. Mváŋjá rī jí ndr̩í 'yí ásé agá.

Ú'dogú'dogú

Mí ímbá ú'dogú'dogú rī.

Mí zì 'í zjtā 'd̩ibépi s̩i.

1. Álúma pi sakí wāndé ūkúni be ã'di 'ozú?
2. Álúma ūgū wāndé rī ã'di 'ozú?
3. ̩núru s̩e Álúma ní ínyá cālā s̩i ãs̩i?
4. Álúma pi jekí ndr̩í rī rá?

Ímbángárá tāfífí ú'dí rī pi vé rī ̩azi ni tāfí ú'dí rī pi be

1. Mí ímbá tāfífí nje ri.
Mí ̩n̩i ̩ri tāfífí 'd̩ibé s̩i: **trútrúŋjá, jeé, ūlérú**
2. Mí ímbá ngá sōndék̩u agá 'd̩ibé.
3. Mí ímbá á'úngárá tāfí ú'dírú rīpi vé rī. Mí lā tāfífí adri'bá tāfí be rīpi:
nj: njo, ínjí, ̩njí, njúruŋjá, nja, njí, njíí

Mí zì anji tā ̩n̩i'bá rīpi ã lükí míni tāfífí á'ú pi trú 'd̩iri be ni.

Ngá s̩ingárá ̩n̩ingárá

1. Mí ímbá tāfí rī vé s̩ingárá **nj, Nj**
2. Mí ímbá anji tā ̩n̩i'bá rīpi tāvúgúŋjá 'd̩iri vé s̩ingárá s̩i. Kópi ã s̩ikí:
̩onyúfí nju ̩onyú sú rī n̩i.
3. Mí lā tāvúgúŋjá 'd̩iri anji tā ̩n̩i'bá rīpi ní ã s̩ikí dr̩i s̩i:
Anji rīpi rukí ūgú'bá.
4. Anji tā ̩n̩i'bá rīpi ã s̩ikí tāfífí, dōku tāvúgúŋjá kópi ní lēlé s̩ilé rī.

Tāvúgúŋjá lāngárá

Mí lū anji tā ̩n̩i'bá rīpi ã ̩n̩ikí tā ã vúgú rī lāá.

Ú'dogú'dogú s̩í trú ni

Ú'dogú'dogú s̩ingárá

Ímbátá 55 rī: gbándā (gb)

Endítā

1. Álúma pi ri wāndé nje ūkúni be.
2. Ānúru je zāā.
3. Ānúru nje wāndé cālā á'dízú.

Ú'dogú'dogú

Mí ímbá ú'dogú'dogú rī.

Mí zì 'ī zítā 'dī'bépi sī.

1. Ā'di ri Álúma vé gbándā nje nī?
2. Álúma kā ndréé ūgú'bá ri ívé gbándā ūgū, 'o ā'di?
3. Álúma kā ūgú'bá ri rūy 'yo íngóni?

Ímbángará tāfífí ú'dí rī pi vé rī āzi ni tāfífí ú'dí rī pi be

1. Mí ímbá tāfífí **gbándā** ri.
Mí ūnī'ri tāfífí 'dī'bée sī: **nje, trútrúŋá, ūlérú**
2. Mí ímbá ngá sōndükū agá 'dī'bée.
3. Mí ímbá á'ungará tāfífí ú'dírú rīpi vé rī. Mí lā tāfífí adri'bá tāfífí be rīpi:
gb: igbí, gbi, rūgbú, gbāngú, gbārākā, gbādrí, gba

Mí zì anji tā ūnī'bá rīpi ā lükí míní tāfífí á'ú pi trú 'dīri be ni.

Ngá sīngárá ūnīngará

1. Mí ímbá tāfífí rī vé sīngárá **gb, Gb**
2. Mí ímbá anji tā ūnī'bá rīpi tāfífí rīpi vé sīngárá sī. Kōpi ā sīkí:
gbándā nje tré treé ndrī
3. Mí lā tāfífí 'dī'bée anji tā ūnī'bá rīpi ní ā sīkí drī sī:
ūlérú mváŋá ndrī' jeé trútrúŋá mēénīgō
4. Anji tā ūnī'bá rīpi ā sīkí tāfífí, dōku tāvúgúŋá kōpi ní lēlē sīlē rī.

Tāvúgúŋá lāngárá

Mí lū anji tā ūnī'bá rīpi ā ūnīkí tā ā vúgú rī lāá.

Ú'dogú'dogú sīí trú ni

Ú'dogú'dogú sīngárá

Ímbátá 56 rī (Enditā)

Enditā

1. Ānúru gā Álúma ri gó.
2. Ānúru adri ómvú coó.
3. Ūgú'bá gbándā ūgúpí rī ūkú.

Ú'dogú'dogú

Mí ímbá ú'dogú'dogú rī.

Mí zì 'ī zítā 'dī'bépi sī.

1. Ā'di ūgú Álúma vé ndrī' nī?
2. Álúma mu ndrī' rī ãtā lūu ã'di nī?
3. Tī'bā kā gāá mugá mákātā gá sī, ngá 'i 'oó pi ūri nī rī ã'di?
4. Tī'bā 'bá drí idrī gé ãsī?

Enditā tāfí rī pi vé rī ãzi tāfífí rī pi be

1. Anji tā ūnī'bá rīpi ã 'oki ímbátá 56 rī.
2. Mí lā tāfífí ú'dí 'dī'bée, ūm'bá rīpi ã endikí lāá trú mí vú sī. Ími gōkí endií kōpi be trú ãlu.
3. Mí sē ūnī'bá rīpi ã úsukí tāfífí fi'bá tāvúgúnjá 'dī'bée agá 'dō ni pi vūrā mgbō rīpi agá sī.

Ngá sīngárá ūnīngárá

1. Mí ímbá anji tā ūnī'bá rīpi tāfífí rīpi vé sīngárá sī. Kōpi ã sīkí:
Gbéyo nje mākū ūtrētrē agá rī.
2. Mí lā tāfífí 'dī'bée anji tā ūnī'bá rīpi nī ã sīkí drī sī:
Ínjé gbándā tré treé úndré ayúú
3. Anji tā ūnī'bá rīpi ã sīkí tāfífí, dōku tāvúgúnjá kōpi nī lēlé sīlē rī.

Tāvúgúnjá lāngárá

Mí lū anji tā ūnī'bá rīpi ã ūnīkí tā ã vúgú rī lāá.

Ú'dogú'dogú sīí trú ni

Ú'dogú'dogú sīngárá

Ímbátá 57 rī: lõómvú (õó), kôpi (ô)

Enditā

1. Álúma pi vé úpí үkükü 'i.
2. Úpí kĩnĩ Tĩ'bã yì tã kụ.
3. Álúma vé ndrïjí ãlu үgүү gí.

Ú'dógú'dögú

Mí ímbá ú'dögú'dögú rī.

Mí zì 't̄ zítā 'd̄'bépi s̄i.

1. Änúru pē ã'di ri m̄u ȳȳ ib̄éé lõómvú s̄i n̄?
2. L̄ku kā ícā kẽét̄lé gá ã'di 'o pá ni n̄?
3. Änúru ɔf̄ ūdrí ãzi rī íngóni?
4. Änúru kā ūdrí ãzi rī ɔf̄u gō 'yoó ngóni?

Ímbángárá tāfífí ú'dí rī pi vé rī ãzi ni tāfí ú'dí rī pi be

1. Mí ímbá tāfí õó pi ô be sū lõómvú dōku tāvúgú 'Kôpi ícá rá.' agá rī tñí.
Mí үn̄i kôpi tāfífí 'd̄'bée s̄i: **gbándā, nje**
2. Mí ímbá ngá sõndükü agá 'd̄'bée.
3. Mí ímbá á'úngárá tāfí ú'dîrú rīpi vé rī. Mí lā tāfífí adri'bá tāfí be rīpi:
õó: **kõó, nyõókú, kpõó, nyõórú**
ô: **t̄j̄ncô**

Mí zì anji tā үn̄i'bá rīpi ã lükí m̄ní tāfífí á'ú pi trú 'd̄ri be ni.

Ngá sīngárá үn̄ingárá

1. Mí ímbá anji tā үn̄i'bá rīpi tāfífí rīpi vé sīngárá s̄i. Kôpi ã s̄ikí:
õó ô Kôpi jíkí ãrínjá rī t̄véängá.
2. Mí lā tāvúgúñjá 'd̄ri anji tā үn̄i'bá rīpi ní ã s̄ikí dr̄i s̄i:
Kôpi ní 't̄ dr̄i suzú үr̄u.
3. Anji tā үn̄i'bá rīpi ã s̄ikí tāfífí, dōku tāvúgúñjá kôpi ní lēlē s̄ilé rī.

Tāvúgúñjá lāngárá

Mí lū anji tā үniñi'bá rīpi ã үn̄ikí tā ã vúgú rī lāá.

Ú'dögú'dögú s̄i trú ni

Ú'dögú'dögú sīngárá

Ímbátá 58 rī: 'yị ('y)

Ęnditā

1. Lēku vé lõómvú ọfụ céré.
2. Māmá mụ yíí ūbēé.
3. Ānúru ɔvũ kẽétilé gá.

Ú'dogú'dogú

Mí ímbá ú'dogú'dogú rī.

Mí zị 'ī zjtā 'dī'bépi sī.

1. Álúma yị ã'di ãtā?
2. Álúma kĩnĩ ūkúni ã 'o íní ã'di?
3. Úpí vu jēlēgú ã'di 'ozú?

Ímbángará tāfífí ú'dí rī pi vé rī ãzi ni tāfí ú'dí rī pi be

1. Mí ímbá tāfífí 'yị ri.
Mí үn̄i ūri tāfífí 'dī'bée sī: lõómvú, kōpi, gbándā
2. Mí ímbá ngá sōndükü agá 'dī'bée.
3. Mí ímbá á'úngará tāfí ú'dírú rīpi vé rī. Mí lā tāfífí adri'bá tāfí be rīpi:
'y: ã'yā, ã'yī, 'yo, 'yolù, 'yī, 'yéñá, ñã'yā

Mí zị anji tā үn̄i'bá rīpi ã lükí míní tāfífí á'ú pi trú 'dīri be ni.

Ngá sīngará үn̄ingará

1. Mí ímbá anji tā үn̄i'bá rīpi tāfífí rīpi vé sīngará sī. Kōpi ã sīkí:
'y 'Y 'yī lõómvú kẽétilé 'yéñá ú'yú
2. Mí lā tāfífí 'dī'bée anji tā үn̄i'bá rīpi ní ã sīkí drī sī:
'yīí yīí 'yīí jií ngá 'dīpa.
3. Anji tā үn̄i'bá rīpi ã sīkí tāfífí, dōku tāvúgúñá kōpi ní lēlé sīlé rī.

Tāvúgúñá lāngárá

Mí lū anji tā үn̄i'bá rīpi ã үn̄ikí tā ã vúgú rī lāá.

Ú'dogú'dogú sīí trú ni

Ú'dogú'dogú sīngará

Ímbátá 59 rī: kpákí (kp)

Enditā

1. Kääkī 'yị fúndru 'bää áuvú agá.
2. Úmbí 'de 'yéñá úpí véängá.
3. Álúma pi mukí úmbi rüngárágá.

Ú'dógú'dögú

Mí ímbá ú'dögú'dögú rī.

Mí zị 't̄ zítā 'dī'bépi sī.

1. Ä'di 'bu yéré nī?
2. T̄ibä 'o ä'di zää ri 'düzú ãní?
3. Kä adrí ú'dú mädãñá ã vúdr̄ gé Álúma 'o ä'di?
4. Álúma pi 'bäkí ãgátá T̄ibä be ãsī?
5. T̄ibä nga mü makätä gá ä'di vú?

Ímbángárá tāfífí ú'dí rī pi vé rī ãzi ni tāfífí ú'dí rī pi be

1. Mí ímbá tāfífí **kpákí** ri.
Mí үn̄iři tāfífí 'dī'bée sī: 'ȳi, l̄óómvú, kōpi
2. Mí ímbá ngá sōndükü agá 'dī'bée.
3. Mí ímbá á'úngárá tāfí ú'dírú rīpi vé rī. Mí lā tāfífí adri'bá tāfí be rīpi:
kp: ūkpō, kpükú, kpäkpä, ikpē, kpünükü, kpäkú, kperee

Mí zị anji tā үn̄iřá rīpi ã lükí míni tāfífí á'ú pi trú 'dīri be ni.

Ngá sīngárá үn̄ingárá

1. Mí ímbá anji tā үn̄iřá rīpi tāfífí rīpi vé sīngárá sī. Kōpi ã sīkí:
kp Kp Údē kpákí rī gbīř sī.
2. Mí lā tāvúgúňá 'dīri anji tā үn̄iřá rīpi ní ã sīkí dr̄i sī:
Õkó áwí l̄óómvú rī be ni.
3. Anji tā үn̄iřá rīpi ã sīkí tāfífí, döku tāvúgúňá kōpi ní lēlé sīlē rī.

Tāvúgúňá lāngárá

Mí lū anji tā үn̄iřá rīpi ã үn̄ikí tā ã vúgú rī lāá.

Ú'dögú'dögú sīř trú ni

Ú'dögú'dögú sīngárá

Ímbátá 60 rī: mgbáyá (mgb)

Ęnditā

1. Álúma ūpē kpákí ālu dr̄idr̄i.
2. Lēku ri zāá á'lídí kōy gé.
3. Ānúru pi ímvíkí 'bët̄í ãyikō sī.

Ú'dogú'dogú

Mí ímbá ú'dogú'dogú rī.

Mí zì 'ī zj̄tā 'dī'bépi sī.

1. Ā'di ri Álúma vé mgbáyá nya nī?
2. Ānúru 'dū lōomvú mū yī' ūbēé āní ìngūgá?
3. Álúma 'dū ā'di sâ ūri ní mū mgbáyá ndreé rī ge?
4. Ngá Álúma ní jí suú yī' ūtrētrē rú rī gé rī ā'di?
5. Álúma pē ā'di ri mū mgbáyá vūgá rīpi jí' yī' fúntru rú nī?

Ímbángará tāfífí ú'dí rī pi vé rī āzi ni tāfí ú'dí rī pi be

1. Mí ímbá tāfífí **mgbáyá** ri.
Mí ūnī ūri tāfífí 'dī'bée sī: **kpákí**, 'yī'
2. Mí ímbá ngá sōndukū agá 'dī'bée.
3. Mí ímbá á'úngará tāfí ú'dirú rīpi vé rī. Mí lā tāfífí adri'bá tāfí be rīpi:
mgb: **mgbōlōŋá**, **mgb̄inji**, **mgbé**, **rímgbí**, **mgb̄umgb̄u**, **mgb̄imgbí**, **mgb̄amgbā**

Mí zì anji tā ūnī'bá rīpi ā lūkí mīnī tāfífí á'ú pi trū 'dīri be ni.

Ngá sīngárá ūnīngará

1. Mí ímbá anji tā ūnī'bá rīpi tāfífí rīpi vé sīngárá sī. Kōpi ā sīkí:
mgb **Mgb** **Mgbáyá rī ka mgbāmgbā gí.**
2. Mí lā tāvúgúŋá 'dīri anji tā ūnī'bá rīpi ní ā sīkí dr̄i sī:
Á'yī kpákí kēt̄ilé gá.
3. Anji tā ūnī'bá rīpi ā sīkí tāfífí, dōku tāvúgúŋá kōpi ní lēlé sīlē rī.

Tāvúgúŋá lāngárá

Mí lū anji tā ūnī'bá rīpi ā ūnīkí tā ā vúgú rī lāá.

Ú'dogú'dogú sī trū ni

Ú'dogú'dogú sīngárá

Ímbátá 61 rī: sōó (õó), coó (oó), fô (ô)

Endítã

1. Änúru ísú hwēlē gbándā gá.
2. Álúma ní ãcí 'yūú kazú mgbää.
3. Mgbuwá nya mgbáyá.

Ú'dógú'dógú

Mí ímbá ú'dógú'dógú rī.

Mí zì 't̄ zítã 'd̄ibépi s̄i.

1. Ü'búti Änúru fū mụú ã'di 'oó?
2. Änúru kā õvūú ómvú rī coó, ã'di 'o t̄ri n̄i?
3. Kẽm̄rō rī fi laá ú'dú koó ngūgá?
4. Kẽm̄rō rī lē Änúru ri nyaá ãs̄i?
5. Kẽm̄rō rī kā 't̄ t̄i z̄i, Änúru 'o ã'di?

Ímbángárá tāfífí ú'dí rī pi vé rī ãzi ni tāfí ú'dí rī pi be

1. Mí ímbá tāfí õó pi oó be fô s̄i sū sōó dōku coó dōku tavúgú 'Isē mání fúnđru fô.' agá rī t̄ní.
2. Mí үn̄i kōpi tāfífí 'd̄ibé s̄i: mgbáyá, kpákí
3. Mí ímbá ngá sōndükü agá 'd̄ibé.
4. Mí ímbá á'ungárá tāfí ú'dírú rīpi vé rī. Mí lā tāfífí adri'bá tāfí be rīpi:
õó: ŋõó, ãgõó, tõó, gõó, ãnjõó, ūsõó, nõó
oó: koó, 'yoó, zoó, 'oó, ungoó, troó, roó
ô: fô, kô, kodô, hô, kpô

Mí zì anji tā үn̄i'bá rīpi ã lükí míni tāfífí á'ú pi trú 'd̄iri be ni.

Ngá sīngárá үn̄ingárá

1. Mí ímbá anji tā үn̄i'bá rīpi tāfífí rīpi vé sīngárá s̄i. Kōpi ã s̄ikí:
sōó coó fô hwēlē kẽm̄rō káyí ẽbírí
2. Mí lā tavúgúñá 'd̄iri anji tā үn̄i'bá rīpi ní ã s̄ikí dr̄i s̄i:
Álúma sa mgbáyá rī n̄i.
3. Anji tā үn̄i'bá rīpi ã s̄ikí tāfífí, dōku tavúgúñá kōpi ní lēlē sīlé rī.

Tāvúgúñá lāngárá

Mí lū anji tā үn̄i'bá rīpi ã үn̄ikí tā ã vúgú rī lāá.

Ú'dógú'dógú s̄ií trú ni

Ú'dógú'dógú sīngárá

Ímbátá 62 rī (Enditā)

Enditā

1. Ānúru mü ómvú coó āndēzú káyī.
2. Kẽmīrō rī ēbírlí rú fô.
3. Kẽmīrō ní íkpúzú sōo īri 'yéñá mì gé.

Ú'dogú'dogú

Mí ímbá ú'dogú'dogú rī.

Mí zì 'ī zítā 'dī'bépi sī.

1. Ā'di zì ā'á ārē vú cérē ụmụtị gé nī?
2. Ěbéngí 'yo ngóni?
3. Ā'di pi mukí ari'ba rīpi vé vürā ísú nī?
4. Ari'ba rīpi kâ íkpú ísükí Kẽmīrō pi 'okí ā'di?

Enditā tāfí rī pi vé rī āzi tāfífí rī pi be

1. Anji tā ụnī'bá rīpi ā 'oki ímbátá 62 rī.
2. Mí lā tāfífí ú'dí 'dī'bée, üm'bá rīpi ā endikí lāá trú mí vú sī. Īmi gōkí endíí kōpi be trú ālu.
3. Mí sē ụnī'bá rīpi ā úsükí tāfífí fi'bá tāvúgúnjá 'dī'bée agá 'dō ni pi vürā mgbo rīpi agá sī.

Ngá sīngárá ụnīngárá

1. Mí ímbá anji tā ụnī'bá rīpi tāfífí rīpi vé sīngárá sī. Kōpi ā sīkí:
Mgbūwá rī ní íkpúzú sōo īri 'yōlū.
2. Mí lā tāfífí 'dī'bée anji tā ụnī'bá rīpi ní ā sīkí drī sī:
coó koó kōpi kpákí mgbāmgbā
3. Anji tā ụnī'bá rīpi ā sīkí tāfífí, dōku tāvúgúnjá kōpi ní lēlē sīlē rī.

Tāvúgúnjá lāngárá

Mí lū anji tā ụnī'bá rīpi ā ụnīkí tā ā vúgú rī lāá.

Ú'dogú'dogú sīí trú ni

Ú'dogú'dogú sīngárá

Ímbátá 63 rī: 'wi ('w)

Enditā

1. Arí'ba rīpi kukí ã'á rīpi ãnyangárá kuyé.
2. Ā'á ãrēvú mukí céré kẽmĩrō véängá үmüt̄i gé.
3. Mgbärä ápá tūp peti sí gé.

Ú'dogú'dogú

Mí ímbá ú'dogú'dogú rī.

Mí zì 't̄ zitā 'dī'bépi sī.

1. Bígá ã ómvú vürä ngóni ni gé?
2. Sa ã'di ómvú rī agá?
3. Bígá ísú ã'di pi ívé mgbáyá nya nī?
4. Ā'di 'o Bígá ã pá nī?
5. Bígá kā ngá mgbáyá nya'bá rīpi ú'dí, kīnī Áséru ã 'o ã'di?

Ímbángárá tāfífí ú'dí rī pi vé rī ãzi ni tāfífí ú'dí rī pi be

1. Mí ímbá tāfífí 'wi ri.
Mí үnī'ri tāfífí 'dī'bée sī: **sōó, coó, fō**
2. Mí ímbá ngá sōndükü agá 'dī'bée.
3. Mí ímbá á'ungárá tāfí ú'dīrú rīpi vé rī. Mí lā tāfífí adri'bá tāfí be rīpi:
'w: 'were, ã'wí, 'wērē, 'wīnjā, 'wīrī, 'wi'wi, 'wārāngālā

Mí zì anji tā үnī'bá rīpi ã lükí míní tāfífí á'ú pi trú 'dīri be ni.

Ngá sīngárá үnīngárá

1. Mí ímbá anji tā үnī'bá rīpi tāfífí rīpi vé sīngárá sī. Kōpi ã sīkí:
'w 'W Ā'wí kīnī, "Mgbūwá rī nō fō!"
2. Mí lā tāvúgúñjá 'dīri anji tā үnī'bá rīpi ní ã sīkí drī sī:
Ākáyo kīnī, "Káyī, 'í yì kuyé!"
3. Anji tā үnī'bá rīpi ã sīkí tāfífí, dōku tāvúgúñjá kōpi ní lēlē sīlé rī.

Tāvúgúñjá lāngárá

Mí lū anji tā үniñ'bá rīpi ã үnīkí tā ã vúgú rī lāá.

Ú'dogú'dogú sī trú ni

Ú'dogú'dogú sīngárá

Ímbátá 64 rī: hulúhulú (h)

Enditā

1. Ágó ãzi sa mgbáyá ūlří 'bëtí.
2. Ásérú újá 'i gõó pëti ūdëé.
3. Pëti rípi ní 'wizú ómvú agá sī céré gó.

Ú'dogú'dogú

Mí ímbá ú'dogú'dogú rī.

Mí zì 'í zítā 'dī'bépi sī.

1. Ā'di vé mvá ãzó be nī?
2. Ūkūkū kínř ã sēkí mvá rī ní ã'di nyaá?
3. Hulúhulú pi mukí huwahuwá be ã'di vé ómvú coó?
4. Huwahuwá pi ní muzú hulúhulú vé ãngá rī gé, huwahuwá jí ã'di ūndī?
5. Huwahuwá vu hwělē sâ ngōri gé?

Ímbángará tāfífí ú'dí rī pi vé rī ãzi ni tāfí ú'dí rī pi be

1. Mí ímbá tāfífí **hulúhulú** ri.
Mí ūnři 'iri tāfífí 'dī'bée sī: **'wi, sōo, coó**
2. Mí ímbá ngá sōndúkū agá 'dī'bée.
3. Mí ímbá á'ungará tāfí ú'dírú rípi vé rī. Mí lā tāfífí adri'bá tāfí be rípi:

h: hura, haa, helewu, hee, hii, hoô

Mí zì anji tā ūnři'bá rípi ã lükí míni tāfífí á'ú pi trú 'dīri be ni.

Ngá sīngará ūnřingará

1. Mí ímbá anji tā ūnři'bá rípi tāfífí rípi vé sīngará sī. Kōpi ã sīkí:
h H huwahuwá 'wi'wi
Hulúhulú rī ágbó.
2. Mí lā tāvúgúňá 'dīri anji tā ūnři'bá rípi ní ã sīkí drí sī:
Bíga vé mgbáyá 'wi gó.
3. Anji tā ūnři'bá rípi ã sīkí tāfífí, dōku tāvúgúňá kōpi ní lělé sīlé rī.

Tāvúgúňá lāngará

Mí lü anji tā ūnři'bá rípi ã ūnřikí tā ã vúgú rī lāá.

Ú'dogú'dogú sīí trú ni

Ú'dogú'dogú sīngará

Ímbátá 65 rī (Enditā)

Enditā

1. Áséru ísú ãjē ñma céré.
2. Íje zāá ã'wí 'dīri áyu.
3. Ndāngū ndre tīñcōtōwú jōkóní léti gé.

Ú'dogú'dogú

Mí ímbá ú'dogú'dogú rī.

Mí zì 't̄ zítā 'dībépi sī.

1. Ndāngū pi fikí ásé gá ã'lá ndāá ã'di be?
2. Sâ Ndāngū ní mūú íjá ndāá rī gé, ndre ã'di?
3. ã'di ú'bú tīñcōtōwú?
4. Zāá Ndāngū pi ní 'bāá á'dí rī ã'di ni?
5. Álúma mū écí be ngūgá?

Ímbángárá tāfífí ú'dí rī pi vé rī ãzi ni tāfífí ú'dí rī pi be

1. Anji tā ūn̄'bá rīpi ã 'oki ímbátá 65 rī.
2. Mí lā tāfífí ú'dí 'dībée, ūm'bá rīpi ã endikí lāá trú mí vú sī. Ími gōkí endijí kōpi be trú ãlu.
3. Mí sē ūn̄'bá rīpi ã úsukí tāfífí fi'bá tāvúgúñá 'dībée agá 'dō ni pi vūrā mgbō rīpi agá sī.

Ngá sīngárá ūn̄ingárá

1. Mí ímbá anji tā ūn̄'bá rīpi tāfífí rīpi vé sīngárá sī. Kōpi ã sīkí:
Ngá í'dé pi kūmgbū 'dīri ã'di?
2. Mí lā tāfífí 'dībée anji tā ūn̄'bá rīpi ní ã sīkí dr̄i sī:
hágá tōwú ãjē áje ã'wí ã'yí í'wí íwí
3. Anji tā ūn̄'bá rīpi ã sīkí tāfífí, dōku tāvúgúñá kōpi ní lēlē sīlé rī.

Tāvúgúñá lāngárá

Mí lū anji tā ūniñ'bá rīpi ã ūn̄ikí tā ã vúgú rī lāá.

Ú'dogú'dogú sīí trú ni

Ú'dogú'dogú sīngárá